

PRIPRAVE ZA STOLETNICO PUŠKINOVE SMRTI

Stoletnica smrti A. S. Puškina se bliža v času, ki je tako malo naklonjen umetnosti in literaturi, v času, ko človeška misel ne uživa lepot, ki jih je ustvarila v preteklosti, ampak trdovratno išče prilike, da bi odprla zaklope strastem, ki naj prav te lepote porušijo in oblijejo s krvjo. Politiki, ki so si prilastili usodo narodov, ne čutijo niti najmanjše potrebe po umetnosti. Umetnost jim je bolj ovira v dosegi njihovih ciljev kakor oplemenitev duha, bolj sovražnica kakor prijateljica. Saj ne trdimo, da je samo danes tako. Tudi v preteklosti so bili mogočneži, ki niso ljubili izraza človeške genialnosti, ker jim je bil običajno le v napoto ali pa neprijeten glas vesti, toda njihov odnos do predstavnikov umetnosti in literature le ni bil tako trd in neusmiljen kakor dandanes. Kako naj proslavlja jubilej pesnika doba, v kateri so prav najboljši pesniki in pisatelji zaničevani, preganjani ali celo streljani, prav tako kakor zločinci — škodljivci človeštva? Ali ne bi bil to paradoks?

In vendar se bo to zgodilo. Marsikje bodo spominske svečanosti izraz globoke ljubezni in spoštovanja do najgenialnejšega predstavnika ruske kulture, do tvorca ruske poezije in do enega najboljših pesnikov človeštva, drugod pa bodo mogoče le trenutna gesta ljudi, ki bodo kmalu obžalovali, da so izgubili z njimi toliko časa.

Vsekako je zanimivo vedeti, kakšne priprave za proslavo Puškinovega jubileja se vršijo v Rusiji.

Nekateri so pričakovali, da bodo Sovjeti proglasili Puškina za buržujškega pesnika in se ga odrekli, toda zgodilo se je ravno narobe. Takoj ko je utihnil vihar revolucije, kakor hitro se je ponudila prva prilika, da se lahko pomisli na literaturo, so bila Puškinova dela med prvimi knjigami, po katerih je segel sovjetski čitatelj. Kako priljubljen je Puškin v sodobni Rusiji, priča dejstvo, da so izdale sovjetske založbe od l. 1918. Puškinova dela v šest in pol milijonih izvodov. Stalno izhajajo nove izdaje zbranih spisov, ki so običajno v nekaj dneh razprodane. Samo v l. 1936. izidejo Puškinova dela v 12.000.000 izvodov. Če pomislimo, da je bila naklada Puškinovih spisov v vseh desetih letih pred revolucijo trikrat manjša, nam je jasno, kako globoko je priljubljen Puškin v sodobni Rusiji.

Priprave za proslavo stoletnice Puškinove smrti imajo v Rusiji vsedržavni značaj. Letošnjo pomlad se je osnoval »Vsezvezni Puškinov komitet« (pod predsedništvom takrat še živečega Maksima Gorkega), v katerem so zastopani predstavniki vlade, člani Akademije ved, člani Zveze sovjetskih pisateljev, predstavniki gledališča in vodilni pisatelji vseh narodov, živečih v Rusiji. Posebni komitet skrbi za izdajo jubilejnih zbornikov, posamezni narodi pa so si organizirali svoje odbore, ki bodo skrbeli za nove izdaje Puškina. V nad petdeset raznih jezikov Sovjetske unije se pravkar prevajajo Puškinovi spisi in nehote se spomnimo znanih preroških verzov velikega pesnika:

*Sluh obo mne projdet po vsej Rusi velikoj,
I nazovet menja vsjak suščij v nej jazyk,
I gordyj vnuk slavjan, i finn, i nyne dikoj
Tunguz, i drug stepej kalmyk.*

Puškinovih proslav se bodo udeležile v Rusiji ne samo kulturne, marveč tudi gospodarske in politične organizacije in društva. Že vse leto se na nje pripravljajo ne samo znanstvene in literarne institucije, ampak tudi šole, podeželski kolhozi, komsomoli, tovarne, delavske skupine itd. Dnevno časopisje stalno prinaša vesti o teh pripravah.

Najpomembnejše ne samo za Rusijo, temveč za ves kulturni svet so pač nove izdaje Puškina in publikacije o njem. Najvišja ruska znanstvena institucija je izbrala posebno komisijo »Puškinskaja komissija Akademii nauk SSSR«, ki ima nalogo, da pripravi akademsko izdajo Puškinovih zbranih spisov, faksimilno izdajo rokopisov, znanstveni popis rokopisov in sestavo Puškinove bibliografije za sto let. Jubilejna izdaja zbranih spisov je že pričela izhajati. Doslej sta izšla dva zvezka (7 in 14). V uredniškem odboru so znana imena: V. P. Volgin (predsednik), A. S. Orlov, J. G. Oksman, B. V. Tomaševski, M. A. Cjavlovski in D. P. Jakubovič. V zbranih spisih izide vse, kar je napisala Puškinova roka in kar se nam je ohranilo, torej poleg pesmi, proze in dram tudi pisma (v treh knjigah), članki iz časopisov, kritične in zgodovinske pripombe, avtobiografično gradivo itd. Celotna izdaja bo obsegala 18 zvezkov, ki jim bo kot 19. zvezek dodana zbirka Puškinovih risb.

Poleg zbranih del izdaja Akademija znanosti tudi znanstvene spise o Puškinu. Od letošnjih publikacij naj navedem na pr. zbornik »Puškin. Vremennik Puškinskoj komissiji« (425 str.), ki vsebuje več razprav in številne kritike, poročila, beležke itd. Med sotrudniki so S. M. Bondi, A. N. Šebunin, B. V. Tomaševski (»Malenkije tragedii« Puškina i Mol'er), M. K. Azadovski in drugi.

Puškinove zbrane spise je izdalo tudi »Goslitizdat« in sicer v 6 knjigah. To pa je samo nova izdaja one iz l. 1931. do 1934., ki je izšla v redakciji Demjana Bednega, A. V. Lunačarskega, P. N. Sakulina, V. I. Solovjeva, M. A. Cjavlovskega in P. E. Ščegoleva.

Tudi založba »Academia« bo izdala Puškinova zbrana dela in sicer v 9 knjigah z obsežnim komentarjem. Vseh devet zvezkov izide hkrati. Poleg tega bo izšlo v tej založbi posebej nekoliko Puškinovih spisov z ilustracijami najboljših sovjetskih umetnikov, in sicer podobno kot »Evgenij Onjegin«, ki je že izšel. »Academia« je že pripravila za tisk tudi tretji zvezek Puškinovih pisem, ki bo nadaljevanje prvih dveh, ki sta izšla l. 1926. in 1928. v redakciji L. B. Modzalevskega. Ta zvezek bo obsegal pisma od 1. januarja 1831. do decembra 1833.

Lani decembra je izšla v založbi »Academia« knjiga »Rukoju Puškina«, ki so jo uredili in komentarje napisali M. A. Cjavlovski, L. B. Modzalevski in T. G. Zenger. Razkošno opremljena knjiga ima preko 900 strani, številne priloge in prinaša vse tisto, kar je napisal Puškin in kar ne spada v zbrane spise, na pr. prevode in beležke, ki si jih je pisal pri učenju tujih jezikov (zanimivo je, da je imel Puškin pri svojem delu opravka s sedemnajstimi jeziki) ali pri prevajanju, dalje Puškinove uredniške beležke pri *Sovremenniku*, opombe na knjigah, osnutke pisem, ki se niso ohranila, razne sezname, naslove, račune, zapisane narodne pesmi in pravljice, prepise iz raznih knjig, prošnje na urade, risbe itd. Od »puškiniane« iste založbe je treba omeniti zlasti lani izišlo knjigo V. V. Vinogradova »Jazyk Puškina. Puškin i istorija

russkogo literaturnega jezika« (457 str.), kjer znani puškinist obravnava poleg jezikovnih posebnosti zlasti Puškinov stil.

Znanstvena literatura o Puškinu se stalno množi. L. 1934. je izšlo 15 knjig, ki so vse ali vsaj deloma posvečene Puškinu, in 43 razprav in člankov o njem. Čim bolj se bližamo jubileju, tem bolj se množijo spisi o Puškinu. Letos je vrsta puškinistov napovedala nove knjige, v revijah in časnikih izhaja vse več in več študij, razprav in člankov. Ruskim puškinistom so se v zadnjih letih odprla vrata državnih in privatnih arhivov in na dan prihajajo najrazličnejši dokumenti, ki se tičejo Puškinovega življenja in dela. Najbolj čudno pa je to, da se še doslej ni nihče lotil celotne in vsestranske pesnikove biografije. Najsi je še vedno marsikaj nejasnega ali premalo osvetljenega v življenju in Puškinovih spisih, vendar bo takoj, ko bo objavljeno vse gradivo, ki so ga po vojni našli v arhivih, sestava take biografije pač najnujnejša. Da pa le ne bi prešel jubilej brez biografije pesnika, se je lotil tega dela B. Tomaševski. Njegov spis (»A. S. Puškin«, Leningrad 1936, 973 str., cena 16.50 rubljev) predstavlja prvi poskus popolne slike Puškinovega življenja in dela. Vrednost tega spisa je zlasti v široki zasnovi: osvetliti hoče ne le zunanji potek pesnikovega življenja, marveč tudi njegov idejni in umetniški razvoj, zlasti pa njegov svetovni nazor, ki ga postavlja v zvezo ne samo s takratno rusko stvarnostjo, ampak tudi z miselnimi tokovi zapadne Evrope. Ta biografija je pisana z marksistično-leninskega stališča, človek drugih nazorov bi ji lahko marsikaj oporekal, vendar pa je neprimerno boljša od biografije, ki jo je sestavil I. 1924. B. L. Modzalevski (»Trudy Puškinskogo doma«) in ki je nekak letopis doživetij in Puškinovih del. Samo po sebi je razumljivo, da poskušajo sodobni ruski puškinisti objasniti predvsem socialno in politično stran pesnikovega dela in življenja. Poudarjajo pomen »Puškinove revolucionarne borbe za osvoboditev literature od vezi dvorjansko-aristokratske estetike klasicizma, borbe, ki se kot rdeča nit vleče skozi vse njegovo javno delovanje — kot pesnika, kot teoretika literarne misli in kot organizatorja literarnega mnjenja«. Menijo, da »še ni doslej dovolj ocenjen ogromni revolucionarni pomen njegovega obrata k realnemu življenju, k stvarnosti kot temeljnemu gradivu njegove tvorbe.« »Naša naloga je, da si osvojimo vse, kar je v Puškinovi tvorbi zdravega, življenjskega in revolucionarnega, in vse, kar lahko izkoristimo pri gradnji kulture brezrazredne socialne družbe«, proglašča uredništvo v uvodu v Puškinov zvezek »Literaturnega nasledstva« (Moskva 1934).

Puškinov jubilej je našel odmev tudi v ruski beletriji. Pojavljajo se številne pesmi, posvečene pesniku, pravkar začenja izhajati v »Literaturnem Sovremenniku« drugi del romana J. Tynjanova »Puškin«, Andrej Globa pa je napisal tragedijo v verzih »Puškin«. Tudi nekaj drugih pisateljev je napisalo pesmi, povesti, romane in drame iz Puškinovega življenja.

V slikarstvu se množijo Puškinovi portreti, slike iz njegovega življenja, ilustracije njegovih spisov itd. Novo gledanje na Puškina, kateremu krči pot sovjetska znanost, se zrcali seveda tudi v izbiri motivov v slikarstvu. Založba »Iskusstvo« pripravlja jubilejni album »Puškin v sovjetski grafiki« in zbornik člankov »Puškin v teatre, kino, izo i muzyke«, leningrajski oddelek »Gosudarstvenogo izdatelstva izobrazitelnyh iskusstv« pa album

»Puškin v izobraziteltnom iskusstvu«, ki bo obsegal okrog 200 reprodukcij in obširen komentar.

Tudi sovjetska glasba živi letos v znamenju Puškinovega jubileja. Komponisti ustvarjajo na motive iz Puškinovih del, ob priliki jubilejnih svečanosti pa bodo v vseh večjih gledaliških predvajali opere in balete »Ruslan in Ljudmila«, »Rusalka«, »Boris Godunov«, »Skazka o care Saltane«, »Evgenij Onjegin«, »Pikovaja dama«, »Mazepa« in »Bahčisarajski fontan«. Na koncertih bodo izvajali skladbe na Puškinove pesmi.

V gledaliških bodo igrali Puškinova dramatična dela in drame iz pesnikovega življenja od sodobnih dramatikov. Vršile se bodo tudi razne razstave, prirejene v prostorih glavnih ruskih gledališč, na pr. »Tvorba Puškina v slikah opernega in baletnega gledališča«, »Puškin in dramsko gledališče«.

Tudi sovjetski kino se bo pridružil vsedržavnim svečanostim in že pripravlja filme iz življenja velikega pesnika in z motivi iz njegovih del. Največji in najzanimivejši bo vsekakor film »Življenje pesnika.« Na njegovi izdelavi sodelujejo najboljši sovjetski pisatelji, slikarji, tehniki, godbeniki in igralci. Po vsej državi so dolgo iskali predstavnika glavne vloge, dokler niso našli mladega gorjanca iz abhaške province, ki je baje izredno podoben Puškinu in ki je pokazal močan igralski talent. Ker pa ta gorjanec ne zna niti besede ruski, bo govoril zanj najboljši moskovski igralec Vasil Kačalov. Tako bosta torej dva igralca predstavljala velikega pesnika, ki je bil tako nenavadne zunanosti. Poleg tega se pripravljajo filmi »Pesnikova mladost«, »Potovanje v Arzrum«, »Dubrovskij« in krajši filmi s prirodnimi posnetki iz krajev, kjer je živel pesnik.

Sodeč po pripravah v Rusiji in v ostalih evropskih državah, bodo Puškinove proslave še bolj mogočne kot so bile svojčas Goethejeve v Nemčiji. Še nikoli se ni izkazovalo nobenemu pesniku toliko spoštovanje in čast kot se bo tokrat Puškinu. Ves kulturni svet pa ima samo eno željo: naj bi bil ta zunanji izraz spoštovanja do pesnika tudi odkritosrčen izraz ljubezni do umetnosti kot znanilke mirnega in plemenitega razvoja človeštva. Naj bi bile jubilejne svečanosti resnično potrdilo, da je pesnik človeštvu dragocen zaradi njegove lastne izpovedi:

*Čto čuvstva dobrye ja liroj probuždal,
Čto v moj žestokij vek vosslavil ja Svobodu
I milost' k padšim prizyval.*

Oton Berkopec

PETDESETLETNICA SMRTI OSTROVSKEGA

Petdesetletnice smrti Ostrovskega (živel od 1824 do 1886) so se spomnila tako ali drugače vsa gledališča v Rusiji in jo je zabeležil ves tisk. V založbi »Academia« bo izšla knjiga »A. N. Ostrovski. — Dnevnik, pisma in ilustrativno gradivo«. — Knjiga je sestavljena po gradivu »Gledališkega muzeja A. Bahrušina«. To bo velik zvezek z velikim številom risb in fotografij o uprizoritvah iger Ostrovskega v raznih dobah. V načrtu je akademska izdaja njegovih spisov, ki je doslej še ni bilo, čeprav niso bila dela Ostrovskega dosihdob še nikoli tako priljubljena tako v mestnih, kakor tudi v kolhoznih, vojaških in mladinskih gledališčih.